

سونقور آغزیندا تورکجه آتا آنا سؤزلری، سؤزحوكلر، دئييملىرى

تكوازه‌ها، ضرب المثل‌ها، کنایه‌ها به گویش سنتى زبان تركى

<http://sonqur-az.blogspot.com/>

سنقر در ٦٠ کيلومترى شمال شرقى كرمانشاه و دو روستاى مجاور قلعه فرهادخان و قروه توده ترك در اينجا در شمال فوروفنگى وادى بزرگى، بدor و جدا از ديگر تركان، محصور در میان گرداان و فارسها زندگى مىكىند. اينها بين زبان خود و تركى آذربایجانى آشكارا فرق قائلند. اما عاليېرغم اين، زيان اين گروه در اساس همان تركى آذربایجانى است و مىباید به عنوان پيشقراول تركى آذربايچانى در چۈزۈپ ئەرىن ناخىچى بىزىر فەنه شىد.

در گروه لهجه‌های سنتى، مانند لهجه گلوگاه در استان مازندران م. ب.، كلمات ينكه و آوات را مىبایم. اما اين نكته هم وجود دارد که تركى سنتى بىخى خصوصيتهاي ويزه اى که آنرا از ديگر لهجه‌های تركى آذربایجانى جدا مىناسارد و به وي خاصيت يك گروه لهجه اى مستقل را يخش مىكىند بىست آورده است. مثلا در اين لهجه به تغيرات صدائى او به او در فرهادخان به او، در قروه او، او به او بسته و صاف شده، او به او باز، بىخورد مىكىنم. كلمه ايو که براي اتو خانه بكار مىبرود هم جالب توجه است.

سونقور آغزیندا تورکجه آتا آنا سؤزلری، سؤزحوكلر، دئييملىرى

تكوازه‌ها، ضرب المثل‌ها، کنایه‌ها به گویش سنتى زبان تركى

آت آلمەمى، آخر باغلىي باو آت آلمامىش، آخر باغلايىر ھنۇز اسب نخىردا، آخر مىناسارد

آت مىنەنинى تانىر آت مىنەنинى تانىسىر اسب سوارىش رامى شناسىد

آته مىنەنونى، دون گىدرەن و آت مىنەنин، دون گىنەنيدىر اسب مال كسى است كه سوارىش مىشىد، لىباس مال كسى كه مىبىوشىد

آنەن دوشەر آتىلان دوشەر كسى كه بىرد سرانجام مى افتاد

آج آرم، داش ده بىر آح آدام، داش دا بىر آدم گرسنه سنگ را هم مى خورد

آجنه ايت غرخاورى آجىندان ايت قىرخىردى از گرسنگى پشم سگ مى چىند

آچىلمەميش سفره بىر عىبىي وار، آجلن سفره نو مىن بىر آچىلامامىش سوفرا بىر عىبىي وار، آچىلان سوفرانىن مىن بىر سفره باز نشىد بىك عىب دارد و سفره چۈن شىدە هزار و يكى

آرىيە اكىن، بوغىدە درمز آريا اكىن، بوغىدا درمز كسى كه جو مى كارد كىند درو نمى كند

آرمۇ آنە ھەر نەمە يازمىشلە، اىلە اورى آدامىن آنپىنا ھەر نەمە يازمىشلار، ائلە اودور بىشانى ھەر كس ھەرجە بىوپىندى
ھمانىست

آغ ايتىو، غەرە گونى آغ اينىن، فارا گونە روز سياھ براي سگ سفید
أغىرىمىن باشە، دسمال باغلەمزلە آغىرىمايان باشا، دسمال باغلامازلار سرى كە درد نەمى كەنە دىستمال نەمى بىندىن
آق تە گورنە، اوئە خىال اىكى قرانلوقىدى آغ توپورجىڭ كۈرەندە، اوئا خىال اىكى قىرانلىقىدىر تە سفید كە بىندىن فەرىمىكىند
دوربالي سەت
آق يارمە، قەرە گونى جىرى آغ يارما، قارا گون اوجونۇر بلغۇر سفید براي روزھاي سياھ مى باشد
آفاج گورنە، هېز ايت فاچىر آعاج كۈرەندە، هېز ايت فاچار سگ ھەزە جوب كە بىندىن فارا مى كەنە
آل آبارمىش آل او را بىرەدە است آل صورت موھوم و خىالى كە بە جىشم انسان تىھا در شېب با زن حاملە دىدە مىشۇد
آرو بەھار گىۋىتى دى يولى، كە دوارە گىۋىگە آبرى باھار گۈپاوتۇ دىنلىل كى دويارە گەنە گۈپەرە آبرۇ سېزە بەھارى بىست كە
دووارە سېز كەنە
آورونى يەمى، حيانى سىچىمىي آپىنى يەمېش، حيانى سىچىمىش آبرۇ را قورت دادە و حىا را دفع كەردە است

انى درنەقەدە آيرمزلە انى دېرىقادان آىرمازلار گوشت را از ناخن جدا نەمى كەنە
اذانچى اولمىيىنە، خىرۇز اولىي بلقااسم اذانچى اولماياندا، خورۇز اولار ابولقااسمىم وقتى مۇذن نىاشد خىرۇس ابولقااسم مى
شۇد
اکر آبو دىلى رە وارو اولمىدى، قرقە گۈزىزە جىخارىدى اکر آبو دىلىن دە وارىن اولمايابىدى، قارقا گۈزۈۋە جىخارداردى اکر اين
زىان را ھەم نداشتى كلاڭ چىشتى را در مى أورد
ال ال تائىر ال ال تائىسىر دست، دست را مى شناسىد
ال ال يۈور، ال لە يۈزى يۈور ال ال يۈوار، ال دە ال اوزۇ يۈوار دست دست را مى شورد و دست ھەم صورت را مى شويد
ال ايشلەر، كۈز غۇرخىر ال ايشلەر، گۈز قۇرخار دست كار مى كەنە، جىشم مى ترسىد
الله آجىن جىراغى، بىنە گىچىرە بىلەر لالاھ آجان جىراغى، بىنە قول گىچىرە بىلەر جىراغى را كە خدا افروختە، بىنە نەمى تواند
خاموش كەنە
الله بىرەنە ورنە، نەھىئە آراسلىق لالاھ بىرەنە وئەندە، نەھىئى آراسلىق خدا بە يكى بىدەد از مادرىش اجاھە نەمى گىرد
الله ھىچ كەمىسى اول عزىز و آخر شەر ايلەمەسى لالاھ ھەنچ كەمىسىنى اولوں عزىز و آخر شەر ايلەمەسىن خدا ھېچكىس
را اول عزىز و آخر شەر نكىداند
النو دوزى يۈخىدى اليىن دوزۇ يۈخور دستىش نمك ندارد
اله قرقە بالا جىخارىمىز آلا قارقا بالا جىخارماز زاغچە رىڭى بىچە اش نەمى ماند
امير دیوان فراشى، اىلە ايوزە ياراشى امير دیوان فراشى، ائلە اوزۇوه ياراشىر فراش امير دیوان ھەستى و بە خودت
شەيسىتە است
او آتلۇ و بىز دە بىادە او آتلۇ و بىز دە بىادا يابا او سوارە و ما بىادە
اوتتە كې يول تۈرىر، كې يولە رە اوتن اوددان كول تۈرمە، كولدىن اوەز از آشىن خاكسىر و از خاكسىر آشىن ايجاد مىشۇد
اوجە آته مىنن، تىز دوشىر اوچا آتا مىنن، تىز دوشىر بە اسپ بىند سوارشىدە زود مى افتند
اورچ مەمى بىجو اۋلۇچەمېش بىچىر اندازە نگرفتە مى بىردى

اوزن آرمهو عقلی، توبوزنه ری اوزون آدمین عاقلی، توبوزوندا توبوغوندادیر عقل آدم درار تا پاشنه پایش مکبایشد
اوشق عزیزدی، تربیتی عزیزراغ اوشق عزیزدیر، تربیتی عزیزراغ بچه عزیز است و تربیتیش گرامی تر
اوغریره قالن، جخی رماله اوغرودان قالان، چیخار رممالا آنچه پس دزدگی می ماند نصیب رمال می شود
اوغریسی گوج اولنه، ایو ایبه سنی توئر اوغروسو گوج اولاندا، ائو ایبه سنی توئار دزد که قوی باشد صاحب خانه را
دستگیر می کند
اوگده باحی، آرده قیچی اونده باحی، آردادا قایچی در پیش رو خواهر، در پشت سر قیچی
اولمی ایلان مینجوقی اولموش ایلان مینجیغی مهره مار شده است
اولمیش آینه و گون اولموش آینا و گون آینه و آفتاب شده است
اون دیرمانه، بیچه بتمان اونی یوخ اون دیرماندا، بیرجه بتمان اونو یوخ در ده آسیاب، بک من آرد ندارد
اونه قوح که خدارا قورخمز اوندان قوح کی تائزدان قورخمار از آنکس که از خدا نمکترسد، بترس
اوونو ایپکنه، چیه گیتماغ اولمز اوون ایپکین جویه گتمک اولماز باطناب او به هیزم نمی توان رفت
اوونی آلمی، غروبلی آسلمی داره اوون الهمیش، الهی قربیلی آسلیمیش آغاها دارا آردش را الک و غربیلش را اویزان
کرده است
ایت اوغلی، بیشی صفت ایت اوغلو، بیشیک صیفت بدر سگ گریه صفت
ایت صفت دیولی، بیشی صفتی ایت صفت دیسلام، بیشیک صیفتی سگ صفت نیستم گریه صفت هستم
ایت فچنه تیکان چخارماع ایت فیچیندان تیکان چیخارتماق از پای سگ خار در آوردن
ایت گیدی مه چکره ایت گنندی مجیده سگ به مسجد رفت
ایت هیزلوغنه ری، قورت گلی کنه ایت هیزلیسیندن دیر، قورت گلیرکنده از دلگی سگ است که گرگ به ده وارد می شود
ایشمه لو سیوزلری ایشروع انشیدمه لی سوزلری انشیدیک حرف های شنیدنی را شنیدیم
ایشی ایشیده قالنه، برن و قولاغ اولی انششه کلیکدن قالاندا، بورون و قولاق اولار خر اگر ادای خری در نیاورد
اورا مثله می کنند
ایشی گترم باشنه، دیاغ دری باشنه گته مه می ایش گتیره م باشینا، دیاغ دری باشینا گتیره میش بلانی به سرشن
سازم که دیاغ به بوسٹ نکرده است
ایشی هارده، دوشی هاره انششه ک هاردا، دوشک هاردا خر کجا، نشک کجا
ایشی ایولماغی، ایت بیرامکری انششه بین اولمه بی، ایت بایرامکدیر مرگ خر عروسی سگ است
ایشی بیالنه بکیر انششه بی بالانکینان بکیر خر را بالان قورت می دهد
ایشی کیوجنه کلمکیا، کیریشمی بالانه انششه بین کوچوندن کلمه بی، کیریشمیش بالانینا زور خر نمی اید به بالان
کرده داده است
ایشی نه بیلی بورغان، دویشی نه مه ری انششه ک نه مه ری انششه ک نه مه ری خر جه می داند لحاف و نشک
چیست
ایشی ولپکره گیجدی انششه بی کوپرودن گیجدی خرس از پل رد شد
ایشینی گورسه، هارده قورت یه می انششه بینی گورسن، هاردا قورت بینمیش خرس بینی کجا گرگ خورده است
ایشینه مینماغ بیچه عیبدی، انماق ایکی انششه بیه مینمک بیرجه عیبدیر، انمک ایکی سوار شدن بک عیب دارد و بیاده
شدن دونا

ایکی فجی واردی، ایکی ره آلی ساتن ایکی قیچی وار ایدی، ایکی ده آلدي ساتین دو با داشت دو تا هم خرد
ایکی قرانلوق ایشیده، بیز قران پارملوق کوریگ دویشر ایکی قیرانلیق انششه کدن، بیز قیران پاریمليق قودوق دوشهر از
الاع قرائی کره یک و بیم قرائی متولد می شود

ایلان شیرین دیلنہ چخر یازیبه ایلان شیرین دیلنن چیخار یازی، با مار با زیان خوش از لانه بیرون می آید
ایلان هر نا غره کجدی، ده لوه کینه گه ری راس اوسی ایلان هرنه قدر کج ایرکیدیر، دلیله گینه گرهک راست دوز
اویسون مار هر اندازه کج و معوج است وقت سوراخ رفتن باید راست باشد

ایلان یهمی، اولمی ازداها ایلان یتمیش، او لموش ازداها مار خورده و ازده ها شده است

ایلوسی ایولن آوونی، حلوا یین آونمه ری اف لوسو اولهن آووندو، حالوا یین آوننمادی صاحب عزا ارام گرفت، ولیمه خور
بی فراری می کند

ایمامزاره شمه کترن و شمع اوغلینی تانیر ایمامزادا شمعی کتیرهون و شمع اوغورلایانی تانیر امامزاده نذر کننده شمع درد
شمع را می شناسد

اینه آردی سارو جبوری، نه آردی وار نه ایوزی عنینی آردی ساری جؤرهک، نه آردی وار نه اوزو مثل نان ساحی پشت و
روش بیدا نیست

ایوز باشندی با غله بیلمکیا، گتمنی گلین باشی با غله بیلمکیا، گتمنی گلین باشی با غله بیلمکیا سر
خدوش را نمی تواند بسند سریچ عروس می خواهد بیند

ایوز داشی و ایوز باشی افز داشی و افز باشی سنگ خودش و سر خودش
ایوز و دیوز یوز و دوز صد و درست

ایوزی بیجه او حیجن خوکیجن؟، سوزلری بیجه کوچیجن اوزو بیرجه او حجا؟، سوزلری بیرجه کیچیجه خودش به
بزرگی؟، حرفا بش کودکانه

ایوزی دیسه دیرمان داشکدیر اوزو دیسه سن دیرمان داشکدیر چهره اش مثل سنگ آسیاب می ماند

ایولماع بی کون، شیون بی کون اولمک بی کون، شیون بی کون مردن یک روز است و شیون یک روز
ایولووه ایوز ورسه، سیجر کفنه اف لویه اوز وئرسن، سیجار کفنه به مرده که رو بدھی کفن را نحس می کند

ایت هیزلوقنیه، قورت سامانلوقده بالا ایللر ایت هیزلیسیندن، قورد سامانلیقدا بالا ائیله بیز از هیزی سگ گرگ در کاهدان
بچه می کذارد

یازینین آردینی آشاغیدا او خوبایله رسینیز

یازینین ایلک بؤلومو بخاریدا او خوبایله رسینیز

باخر ایوزنه، دیبر بو منم، اینانمه رم با خیر اوزونه، دئیبر بو منم، اینانمیرام به خودش نگاه می کند می گوید این منم باور نمی
کنم

باشم سینر، نرخم سینه رمه باشیمی سیندیر، نیرخیمی سیندیرما سرم را بشکن، نرخم را کم نکن

باشی دیدی الحد داشنه باشی دیدی الحد داشینا سریش به سنگ الحد خورد

باشی نومورنه ره چخمه می باشی یومورتادن چیخمامیش سریش از تخم مرغ بیرون نیامده است

باشی سارولوغی، چکل ممی باشی ساریلیغی، چکلیمه میش هنوز زردی سریش مثل حوجه ای که از تخم در می آید
کشیده نشده است

باغده آکمه آلو، کرده دیمه خالو باغدا اکمه آلو، کورده دئمه خالو توی باع آلو نکار و به کرد هم خالونگو
بالا ننهره يه که بالا ننهدن ينكه بجهه از مادر بزرگ تر
بالوغ بيلمهسي، خالوق که بيلي باليق بيلمهسه، خاليق کي بيلير ماھي نداند، خالق که مي داند
بالوغ تون، گونتني باغلر سوغ سوه باليق تونان، گؤتونو باغلار سويوق سوبا کسسي که ماھي مي خواهد باید توی آب سرد
بنشيند

بره کو اوخي ياو؟ اوچوپور شرو ور مكچواند
بزه گلن بزه اوخىشىر، دوشالىرى قوزه اوخىشىر خوش بر بيزه گلن بيزه اوخىشىر، داششاقلارى قوزا اوخىشىر مېھمان ما
خالق ما را دارد، خايە هايسى بە گردو مى ماند

بقال داشده اوغلۇر، سىچان نە كىشمىشىدە باققال داشدان اوغۇرلار، سىچان دا كىشمىشىدە بقال از سىنگ مى دىدد و
موس از كىشمىش

بەلركى خرمانە، بول ايل ساورا ورى بىلدىركى خرمى، بول ايل ساورو وئىرى؟ خرمن پارسالى را امسال باد مى دەد
بو ايل قوش بىلرلىكى غوش ايلكىياو بو ايلكى قوشو كىلىپ بىلدىركى قوشاجىجىو حىك اۋىرىدىرىن چوجه امسالى بە
چوجه پارسالى ... ياد مىكىدەد

بو ياخون يولوجى، يا خوش دىلۇ، يا چوخ بىولۇ بوياخىن بول اوچون، يا خوش دىلىن، يا چوخ بولۇن اوچون برى راه كوتاه يا
زىان خوش و بول زىادت

بوسان اييەسى گلمى بوسنان بىيەسى گلمىش صاحب بستان آمده است
بوسانى گل جخارمىي بوسنانى گول چخارتمىش بستانش گل حالىز روئىدە است
بوغاز يدى بوغنى وار بوغازىن يندى بوغۇنو بوغومواز گلو ھفت گرە دارد

بۈگۈنكى قوش و دونوكى قوش بۈگۈنكۈ قوش و دونەنكى قوش گىچىشك امروز و گىچىشك دىرۈز
بۈيىنى بىونى تور كىسمىز بۈيىنون تېر ناجاق كىسمىز تېر گردىش را نمى بىر
بىت دويىشمى توماننە بىت دوشموش توماننە توی تىيانش شبىش افناھ است زى مى خواهد
بىت دويىشمى كورالىھ بىت دوشموش كورالىھ شبىش بە دست كور افناھ سىت

بىچە ايشى كىرم باشىنە، بىلسىي بىچە باشمان اون نە، نا قىرە فطىرە جىخىر بىرچە ايش كىتىرەرم باشىنە، بىلسىن بىرچە
باشمان اوندان، نە قىدر فطىرە چىخار كارى بە سر او بىاۋرم كە بىقىمداز يكى من اردى قىدر فطىرە در مى ايد

بىچە ايولمەسى، بى كىمسە درەلمەز بىرچە اۈلمەسە، بىر كىمسە دېرىلمەز تا يكى نمىرىد يكى زىنە نمى شود
بىچە دى، بىچە ايشر بىرچە دى، بىرچە انىشىت يكى بگو، يكى هم بىشىو
بىچە سىنە دىرىھ داداواچنە اپولى دىرىھ وارىدىو و يەممەرى؟ بىرچە سىنە دىنلىكلىر دەھن آجىندان اۋلادو، دندى، وارىيىدى و
يەممەدى؟ بە يكى كەفتەن بىرت از كىرسىنگى مرد، جواب داد، داشت و نجوردۇ؟

بىچە نادان داش آتى جاھ، غرخ عاقل چخارماڭ باشمارمىز بىرچە نادان داش آثار جاھا قۇيوا، قېرخ عاقيل چخارماڭ
باشمارماز نادانى بە چاھ سىنگ مى اندازد صەقاۇل از بىرون اوردىن آن عاچىز مىھانەند

بىچە بالنجى، بىچە رە طەمەكار بىرچە بالنجى، بىرچە دە تاماهكار يكى دروغگۇ و دىكىرى طەمعكار
بىچە بىنە عورخ، بىچە يەمینە بىرچە بىنەن قورخ، بىرچە يەمینەن يكى از خورنەن بىرس يكى از كىسى کە مى گويد نمى
خورم

بىچىاھ سلام ور و رد اول بىچىاھ سلام ور و رد اول بە بىچىا سلام بده و برو

بىرام، قارداش گە بارشاخ، اپورىدەكى اپورىدە بىرام، قارداش گل باريشاق، اورەكەدە كى اورەكەدە عىد است بىا اشتى
كتىم و آنچە در دل داريم بىماند

بىلە دوسلوق ايلە، دوشمنچىلىق بەرى غالسى بىلە دوسلوق ايلە، دوشمنچىلىق، كە دوسلوق بەرى غالسى بىلە دوستلوق بىرلىك كى، دوستلوق بىرلىق فالسىن جورى دوستى كە جاي دشمنى بىاند و طوري دشمنى كە جاي دوستى باقى بىاند

بىر بىرده ياتمىز، سوگىسى آلتىنە بىر بىرده ياتماز، سوگىتسىن آلتىنَا جانى نمى خوابىد كە آپ زېرىش بىرۇد

پخ يىكىن قاشقىي، بىلەرى پخ سەزىن قاشقىي، بىلەدىرى كسى كە مى خورد قاشقىش را درشاڭ كەمەدارد

پشە اغزىنە اولاو مىغمىغا آغزىندا اولۇر مىكس دردھاش مى مىرد

پفنه پلو غىرلمز، دىوگىي ايسەرو و سارو ياغ پوفون بىلۇو فايرىلماز، دوبۇ اىستەر و سارى ياغ با پف پلو درست نمى شىود بىرچىڭ مى خواهد و روغن زىد

پىچاڭ ايوز دسەسىنى كىسىز پىچاڭ اۋز دسەسىنى ساپىتى كىسىز چاقو دستە خود را نەكىرىد

پىشىن اماغان ؟ فىش اىلماق ؟ تومانىنە ايشەمك تومانىنا ادرار كەردن بە شلوار

پىشى بىزەدرماع پىشىك بىزەتتىرىمك كەرە را بىزك كەردىن

پىشى بىشى ايلەماع پىشى بىشى ائلەمك پىشى بىشى كەردىن

پىولم حىيونىنە، عقلم باشمنە پىولم حىيىمە، عاقلىم باشىمدا پولم در حىيم، عقلم در سرم

پىونەچىي اياغ بالان اولى پىنەچىي آياق بالين اولار پىنە دوز با بىرھەنە مى شىود

تا ماپىي درىرىي، بۇ اوون ايلە ارىرىي تا ماپىي درىرىدىرى، بۇ اوون ائلە اىرىدىرى تا ماپىي اسمى براي تەمسىخ زىنە است، اين آرد خوب نرم نمى شىود و درشت است

تائىجىه دىير توت، دوپىشانە دىير قاج تارىكىيا دىئير توت، دوپىشانە دىئير قاج بە نازى مى كۆيد بىكىر بە خىركوش مى كۆيد فاراكن تاي دوشىسى، زىنگەلەمەسى ئاك؟ دوشىسون، زىنگەلەمەسىن؟ چىزى بىافتىد و صدا هەم نەھد؟

تند گىسى دىيىلە بىجىدى، يواش گىيىسە دىيىلە گىيىجىدى تند يېنىن گىتسە دېنەرلەر بىجىدىر، يواش گىتسە دېنەرلەر گىيىجىدىر تند بىروى مى كۆيند زىنگ است، يواش ھەم بىروى مى كۆيند گىچ است

توبىا ابۇرىي أغىرىمىز، كەنلىكاريلىرى تېيك افزو أغىرىمىز، كەنلىكاريلىرى لەكى كە مى خورى خودش درد نمى كەن كەنفي و سر كۆفت آن دردآور است

تۇخوا جادە خورى يوخ تۇخون آجدان خېرى يوخ سىير از گەرسەنە خېر ندارد

توق ايوزى ايوز باشنى كې يول اللى توبوق اۋزو اۋز باشىينا كول الھە مرغ خودش خاكسىتر را بىر سر خودش مى رىزد

تولكىي آغزى چانمىز ايوزمه، دىير تىرىشدى تولكىو آغزى چانماز ازوومە، دىير تورشدور دەنەن روباه بە انگور نمى رسىد مى كۆيد تېرىش است

تولكىي اىسىكىي گىىسى پېرىجىنلۇ باغە تولكىو اىستە بىر گىتسىن پېرىجىنلى باغا روباه دوست دارد كە بە باغ پېرىجىن دار بىرۇد ولى نمى تواند

تولكىيە دىرلە شاھدو كىمنى، دىرى غۇيرغۇم تولكوبە دىنلىر شاھىدىن كىمىدىر، دىنى قوبۇغۇم بە روباه گۇفتىد شاھدت كېست كەت دەم

جانماز چەكورى سوه جانماز چكىر سوبا جانماز آب مى كىشد

جن گورممى، آرم بوغاو جىن گۈرمەميش، آدام بوغور هنوز جن نىدیده آدم خەفە مى كند

جیوچه‌نی آخر پائیز سایلله جوجه نی گوزسونوندا پائیز آخر سدا سایارلار جوجه را آخر پائیز می‌شمارند

جیوونه بیت مناجات وراو جیبینده بیت مناجات ونیر شپشن در جیبین مناجات می‌خواند

چاغالی جاغانه بی زار دووبیدی، اینی که ترہ ویرانه سیری چاغالی؟ چاغیندا بیز زاد دنیلیدی، ایندی کی ترہ؟ ویرانه سکنیدر در بهترین شرایط و روزهای اوچش هم جیزی بود الان که اوضاع خوبی هم ندارد

چاوانه گری ایوزنو سووی اوله، سو توکماعنه چاوانه دولمز قوبوگرهک افزونون سویو اولا، سو توکمکین قوبو دولمار چاه باید از خودش آب داشته باشد با آب ریختن چاه بر نمی‌شود

چپدی، دیشمی کیوزه چپدور، دوشموش گفره خاشاك است به چشم رفته

جراغ ایوز دیونه اشغلوغ ورمز جیراق افز دیسنه ایشیقلیق وئرمز جراغ دور خودش را روشن نمی‌کند

جوخلوخ، بوخلولوغ جوخلوق، بوخلولوق زیاد بودن و خراب شدن کار

حاشا او قزل تشنیه، که او شاقم باشی ایچنه قینه‌سی حاشا او قیزیل تشنیه، کی او شاعیم باشی ایچنده قایناسین دور باد آن تشت زری که سر بجه ام در آن بچوشند

حلالزاره بارشدی، حرامزاره فارشدی حلالزادا بارشیدیرر، حرامزادا فارشیدیرر حلال زاده آشتنی کرد و حرام زاده به هم زد

حله شوره بئمیشوش؟ هله شورا بئمیشیش؟ هله هوله خورده ای؟

حمام زم زم سوووینه آشنا توتو و حمام سویونا آشنا تابیش توئار با تعارف کردن آب زمزم برای خودش آشنا پیدا می‌کند

حیالو حیا ایلری، بی حیا دیری منه قورخدی حیالی حیا اتلهدی، بی حیا دندی مندن قورخدو با حیا حجالت کشید، بی حیا گفت از ترس من است

خدآ آجن چراغی، بنه گیچره بیلمز تانری آجان چراغی، بنده گنجیره بیلمز چراغی که خدا روشن کند بنده نمی‌تواند خاموشش کند

خدا داغی تانیر، قار قور انسنه تانری داغی تانیر، قار قوبور اوستونه خدا کوه را می‌شناسد برف روی آن می‌نشاند

خدا نجار دیول، ولی تخته تراشیدی تانری نجار دئیل، ولی تخته تراش آگاج یوناندیر خدا نجار نیست ولی تخته تراش است

خدا وردی عینیه، دیشی یوخدی چینیه تانری ونردی عینیکیه، دیشی یوخدور چینیسیه خدا به عینی عین الله داده ولی دندان ندارد بخورد

خدانو داروغه‌سی، بازار دهري تانریکنین دارغاسی، بازاردادیر داروغه خدا در بازار است

خلو عقلی گیوزنه‌ری خالقین عقلی گوزونده‌دیر عقل مردم در جشم آنان است

خنه چوخ اولن نه، توته‌لی گوته حینا چوخ اولاندا، توئارلار گوته حنا که زی باشد به هم می‌کیرند

خوش‌مجمه‌یه، نه آردی وار، نه ایوری اوخشار‌مجمه‌یه، نه آردی وار، نه اورو به مجتمعه می‌ماند نه رو دارد و نه بشت

دادا آزاله، ننه آزاله، آرسنه چخمی کل آلاله دده آزالا بئهین، ننه آزالا، آراسیندان چیخمیش آلالا گولو پدر مدفوع جاریابان، مادر هم مانند مدفوع جاریابان، ولی از این میان کل آلاله بیرون آمده است

دادا سنه نه گلی دردم، که او شاق نه نمه گلاوی توتم دده سیندن نه گولودردیم، کی او شاقدان نمه گولابی توتم از پدرش چه گلی جیدم که از بجه اش چه گلابی بگیرم

داداسینی گورمه بیدم، ننه سی غصه سنه نه اویلردم دده سینی گورمه به بیدم، ننه سی غوصه سیندن اوله ردم اگر پدرش را نمی دیدم از غصه مادرش می مردم

داش آت، تا قولو آجنه سی داش آت، تا قولون آجیلسین سنگ پرت کن تا دستت باز شود

داش ایوز یرنه آعمردی داش افر بیرنده آغیردیر سنگ در جای خودش سنگین است

DAG يخلمه سی، دره دولمز DAG يخیلماسا، دره دولمار تا کوه خراب نشود دره پر نمی شود

درد بیجه اوسی، چکماغی آسان اولی درد بیرجه اولسا، چکمه بی آسان اولار درد اکریکی باشد تحملش آسان می شود

درد گلی خروارنه، توکلی متفالنه درد گلر خروارینان، توکوله رمیقالینان درد با خروار می آید به منقال مکرود

دری گذری دیوشی دباخانه به درکشن گذری یولو دوشوب دباخانایا دریچکیه گذر بوسن به دباغ خانه می افتاد

دریا ایت آعزینه بیس اولمز دریا دنیز ایت آعزیندان بیس اولمار دریا به پوز سگ نجس نمی شود

دنیا قوبرغی اوزن نی دنیا قوبروغۇ اوژوندور دم دنیا بلند است

دنیا مالی، دنیایه غالی دنیا مالی، دنیایا قالار مال دنیا به دنیا می ماند

دنیانی یا حریف یهیر، یا ظریف دنیانی یا حریف ینیهير، یا ظریف دنیا را با حریف گردن کلفت می خورد یا ظریف به طناری

دور حالتی دور حلاندی نمک ریخت بجه ای که می افتاد

دوس اوری که بغله دری، دشمن کیوله دری دوست اودور کی بیغلادار، دشمن کولدوره دوست آنست که می گرباند ولی دشمن میخنداند

دوس اوری که سنی بیغلدره، دشمن اوری که سنی کویله دری دوست اودور کی سنی بیغلادا، دشمن اودور کی سنی کولدوره دوست آنست که ترا بگرباند و دشمن آنست که ترا بخنداند

دوست دوستی بیجه بیوت بیوت؟ فوزنه ایسر دوست دوستو بیرجه بوك قوزونان ایستهير دوست دوست را حتی با یک گردوی بوك می خواهد

دونه دووه بوكنه بیر دوه بوكوندن بئهير شتر از بارش می خورد

دوهه بیره له بالاو تاپلمی، دیری بوكم آغر اولی دوهه دندیلار بالان تاپلمیش، دندی بوكوم آغیر اولار به شتر گفتند بچه ات بدینا آمد گفت بارم سنتگین تر شد

دووه نو غلن جاع کل آلي دوماغی اشکاردي ؟

ديام اركيدى، دياوسه ساعي؟ دئيره ماركىدىر، دئيرسەن ساغ؟ مى گۈرمىز است مى گۈئى بدوشىش؟

دېرلە بىشى پوخو درمانچى ياخچى، اوسيينى اورتىدى دندىلر بىشىك پوخو درمان اوچون ياخچىدىر، اوستۇنو اورتۇ بە گىرە گفتند مدفووعت براى درمان خوستت روى انرا بوشاند

ديسه داشتى كسانوواح ؟

ديسه ديرمانچى توغىرى دئىهسەن ديرمانچى تۈرۈغۇدور انگار مرغ آسيابان است

ديسه لىك لئەرى دئىهسەن لىك ساپىكىدىر مثل دسته لىك لئە خىلى لاغر و بارك است لىك پىنه، اهرم، قىچى در كشتى، لئە وسىله اى برائى رسىپىن پىش

دېلى ایوز گرته دويلى دېلى افز؟ دئيلار زيانش دست؟ خودش نىست

ديه سە كىش، كىشمەيشى توکلى دئىسەن كىش، كىشمەيشى توکوله بگوئى كىش، كىشمەيشى مى رىزد

دۇ ايشى، دیوان ايشى دۇ ايشى، دیوان ايشى كار دیو، كار دیوان

زرنگسه، ال غو ابوز برکو اوستنه زيرنگسنهن، ال قوي اوز بئركون اوستونه خيلي زرنگي دستت را روی کلاه خودت بگذار

يازينين آرديني آشاغىدا اوخويابيله رسينيز

يازينين ايلك بولومو يواحربىدا اوخويابيله رسينيز

سامان آلتىه سو بىرەدرەنى سامان آلتىندان سو بىرىتىرىھەندىر زير كاه آپ بە زمين فرومى رود
سامان ابوزو دىول، سامانلۇغ ابوزونى سامان افزوونون دېليل، سامانلىق افزوونون كاه از خودت نىست كاھدان كە از خودت
است

ساوغ دمر دەمير دىوگماع دويكماع سوپوق دەمير دۈيمك آهن سرد كوبىد

سحر گيوننە غزمهمى، ايسياو آغشام گيوننە غززنه سحر گونوندىن قىزمامىش، ايستەبىر آخشام گونونىن قىزىنا با آفتاب
صبح گرم شىدە مى خواهد با افتاب غروب گرم شىد

سنه خير گورن، تاري rhe بلا گوري سندن خىبر گورمن، تايىدان بلا گۈفرم آنكە از تو خير بىند از خدا بلا مى بىند

سەغلەلىنى دىرمانە آغادرمى ساققالىنى دىرماندا آغارتمىش رىشىش را در آسياب سفید كرده

سەنۇ ساغلاغاو، بەزم ابوزى آغلۇقدى سەنин ساغلىغىن، بىزىم ابوزو آغلىقىدىر سلامتى تو رو سەفيدى ماشت

سو آپارسى بەلو، نامىرد كولبى سنه كىچمەسى سو آپارسا بىلە، نامىرد كۈريوسوندىن كىچمەپەسن حتى اگر آپ ھم
بردت، از پل ادم نامىرد عبور نكى

سو جوغورى تابر، هىز دە اوغىرنى سو جوخۇرو تاپار، هىز دە اوغرۇنو آپ چالە را مى يابد و هىز ھم دزد را

سو جالى سوبر و هىز هىزى سو جالانى سەنۋەر و هىز هىزى آپ بىنباڭ جاھ مى گردد و هىز بىنباڭ هىز

سۈرە كە تۈنماغ سو دان كە تۈنماق از آپ كە كەرفىن

سۈوه جاتمەمى، تومان غازمى سو باجاتمامىش، تومان قازمىش بە آپ نرسىدە شلوارىش را در آوردى

سېچان بالاسى، اولى حوالدوز سېچان بالاسى، اولار حوالدوز فەزىنەد مى شود حوالدوز

سېنۇغ قلى بويىنە باغله لە سېنىق قولو بويۇنا باغلاڭلار دىست شىكستە را بە گىردىن مى بىندىن

سېيۇز دىيىنە، اوتور اىكى دىيش آرەستە چىخى، اوتور اىكى نفر دە بىلىش سۆز دىيەندە، اوتور اىكى دىيش آراسىندان
چىخار، اوتور اىكى نفر دە بىلىش حرفي كە مى زىن از بىن سى و دو دندان رد مى شود و سى و دو نفر ھم آنرا مى دانند

سېيۇز سېيۇز گەترى سەقز سۆز و گەپىرمەر حرف حرف مى آورد

شانس اولمەكىنە، غاتوق دىيش سېنىكىرىرىي شانسى اولماياندا، قاتىق دىيش سېنىدىرار شانسى كە نىاشد ماشت دندان مى
شكىند

شىرە ايشدوخ، گىوزدە دويشدوخ شىرە ايجدىك، گۈزىن دوشدوك شىرە خوردىم از چىشم افنادىم

عالىم عالىمە، سە اىلە مىم خالەمنە عالىم عالىمەن، سە ئالله مىم خالامنەن مردم عالىم با ھم مشكل دارىند و تو فقط با خالە
من

عین خرنگ در بیوری دوری؟ مانند دور خرنگ؟ خرنگ استخرا، گودال آب

غوره با خی غوره، سو گوتري قورا با خار قورایا، سو گوتورم غوره به غوره نگاه می کند و آب می آورد

فیل ایسین، هندوستان یولینی لقه‌لر فیل ایسته‌ین، هیندیستان یولونو تیکلمه؟ آنکه فیل بخواهد راه هندوستان را باید
بکوید

فیل ساتن، بره آله بیلمز فیل ساتن، بره قوزو الایلمز فیل فروش، بره نمی تواند بخرد

فابسیز قیمه‌می قابسیز قابنامیش بدون طرف جوشیده است

قاب قومارخانه اولمی قاب قومارخانا اولموش قاب قمارخانه شده است

قاپوره گیتمه‌می، پنجره‌ره گل‌لی قابیدان گتنه‌میش، پنجره‌دن گل‌دی از در نرقه از پنجره برگشت

قاتنق دویلی، آگزو دبورنه غاله قاتنق دنیلدر، آزیوبین دبورونده قالا ماست نیست که دور دهانت بماند

قاریوز وراوله غولیوغنه قاریز و زیرلر قولیوغونا هندوانه ریر بغلش می دهند

قارنیمکیچی دیول، قدرمیچی‌ری قدرمیچی‌ننی قارنیم اوچون دنیل، قدرمیم اوچوندور برای شکمم نیست برای منزلتم
است

قارنه قرح تولکی ایونیبه‌ر، هیچ بیرنو قویروغی بیربیریه دیمه‌ز قارنیندا قیخ تولکو اوینیار، هنچ بیرینین قویروغو بیر بیرنه
دیمز در شکمش چهل رو به بازی می کند که دم هیچ‌کدامشان به هم نمی خورد

قارنی دولو اروار، باع کورنه دوغماغی گه‌لی قارنی دولو آزاد، باع گفره‌نده دوغماغی گل‌مر زن حامله با دیدن روغن
زانیدنش می کیرد

فازان گیدی، غازانجه گه‌تردی فازان گئتدی، فازانجا گتیردی دیگ رفت دیگجه آورد

فاس غنجی؟ خنچکه؟ خنچ؟ پیراسته، خنچکه؟ عشه و ناز قاج قوشنی؟ فرار کن همسایه؟

قانینی تو نمی قاشوغه قانینی تو نمیش قاشیغا خوش را در قاشق کرده است

قراغنه باخ بیززی‌سی آل، نهیه باخ قزبی‌سی آل قیراغینا باخ، بئزبی‌سی آل، نهیه باخ، قیزبی‌سی آل کنارش را نگاه کن و پارجه را بخر،
مادر را نگاه کن و دخترش را بکیر

قرقه قرقه‌یه دیبه‌ر اوزو قره قارقا قارقا دیبه‌ر اوزو قارا، کلاع به کلاع می‌گوید رو سیاه

قرقه کیوزنی ره چخاری قارقا کؤزونو ده چخاردار چشم کلاع را هم در می آورد

قرم اوئی سنگین سنگین، بختو آجلی رنگین رنگین قیزیم اوچور آغیر آغیر، بختین آجیلا آلا آلا دخترم سنگین منتظر باش
که بخت بار خواهد شد به خوبی

قرم سنه دیام دیام؟ گلینم سه ایشر قیزیم سنه دیسیرم، گلینم سن ائشیت دخترم به تو می گویم عروسم تو بشنو

قرمه‌رم اوتونه، کور اولم تیونه‌نونه قیزما دیم او دونا، کور اولدوم تو تونوندن دودوندان از آتشت گرم نشدم ولی از دودت کور
شدم

قه‌جووی بورغانوجین اوزار قیچیوی بورغانین حان اوزات بایت را اندازه گلیمت دراز کن

قه‌چی برماغی گیاودی گیوزنے قیچی بارماغی گیربیدیر گیوزنے انگشت پایش توی چشم‌ش می رفت

قورت اویزنه‌ری قورت افزونندیر گرم از خودش است

قورت وورنه گله ایجنه، واي اونو حالنه که بیجه قوزی واري قورد ووراندا گله سورو ایجنه، واي اونون حالينا کی بيرجه قوزوسوواردیر وقنى که گرگ به گله مى زند واي به حال کسى که فقط يك بزدارد

قورته قاجن، ديوشى غول بیانى گيرهنه قوردا قاجان، دوشەر غول ى بیابانى گيرينه کسى که از گرگ فرار كند گير غول بیانى مى افند

قورخنجي گیوز، چپ دويشر قورخانچى گۈرە، چۈپ دوشەر چشم ترسو چپ مى افند

قورىغلو تازى ره، اونى تونمهز قويروقلو تازى دا، اونو توتمار تازى دمدار هم او را نمى گىرد

قوش قانانه ايوچەر قوش قانانكىيان اوخار گىجشك با بالش مى برد

قوش قانانه ياغچىرى قوش قانانكىيان ياخچىدىر پىزندە با بالهايس زىباست

قوشنى چنانچى قارن توخ ايلەمز، محبىتى گرم اىھلىپەر قوششو چنانچى قارين توخ ايلەمز، محبىتى گرم اىھلىپەر غذايى که همسايە براي همسايە مى آورد شىكم سىر نمى كند ولى محبت را زىاد مى كند

قوشنى حرصنە، ابوز اوشاغە گوتىنى برتماع قوششو حىرصنە آحىغينا، اور اوشاغىنин گوتونو برتماق ار لج همسايە بچە خود را پارە كردىن

قوشنى قوشنىرىه ارت آپارى قوششو قوشودان اىرث آپارار همسايە از همسايە ارت مى برد

قوشنىلۇغ ايجنه، دووه يوكىنە ايتنى قوشلوق ايجىنە، دوھ يوكوبىن ايتىمەر در عالم همسايىگى شىتر با بارش كم مى شىد

قوم، قوم اتىنى يەسى، سوموگىنى سىنەرەز قوهوم قوهوم اتىنى يېنسە، سوموبۇنۇ سىنەرەز فامىل گوشت فامىل را بخورد استخوانش را نمى شىكىنە

قوناغ ابوزه گىلن اوسى، ابوا يەسى قان يىلايىھەر قوناق اوزو گولەن اولسا، انو يېھىسى قان يىلايىھەر اگر مهمان خىدە رو باشد صاحبخانە خون گېرىھ مى كند

قوناغ قوناغ خوشى گلمەز، ابوا يېھىسى هەر اىكەلەسېنە قوناق قوناقدان خوشو گلمەز، ائو يېھىسى هەر اىكەنلىكىسىنەن مهمان از مهمان خوشى نمى آيد صاحبخانە از هەر دو

قيامت او گونىي، دىسلە و ايشىرمەسلىھ قىامت او گوندۇر، دئسەلر و اشىدمەسەلر قىامت روزى است کە بىگىندىدا ناشنۇندۇ

قىلى قاتوغىدە چىكىر قىلى قاتىقىدان چىكىر مورا از ماست مى كشد

كتاب قوخوسى گەلاو، ايشى داغلائياولە كتاب قوخوسو گلىر، ائشىشك داغلاسلىلار بوى كتاب مى آيد ، خر داغ مى كىند

كچل گىين نە دويزە، يا باد اولى يا بوران كچل كىندىنە دوزە، يا بىنل اوilar يا بوران كچل كە به صحرا بىرۇد يا باد است يا بوران

كھر گەلىي، كەنبو يەخە كھر گەلەر، كندو پېتك يىخا اسپ كھر مى آيد تا كندو ظرف سفالى بىرگ انبار مواد غذايى را خراب كند

كور باوانى ، شل لە باوانى ؟ كور عزيزە شل ھەم عزيزە

كور خدارە نەمە اىسىكىياو، اىكى شەلا كىيۇز كور تائزىدان نەمە اىستەر، اىكى شەلا كۆز كور از خدا چە مى خواهد دو جشم شەلا

كور نان اولمە ؟ ناشكر نىاش

كور يەمى و كوسە سىچمىش كور يەمىش و كوسا سىچمىش كور خورده و كوسە رى

كورد يەشى، پالتوى يېرى اولمە ز كورد يېلەشەر، پالتو يېرى اولماز كرد جايىش مى شىد پالتو جايىش نمى شىد

كىيۇزە تا تازەرە، سووچى سوغ ساخلار كۆزە تا تازادىر، سوچى سوغىق ساخلار كۆزە تا تازە است آب را سىردىنگە مى دارد

كلهنه يولشداي، گئينه قارداش ـ كلهنه يولداش، گندنه قارداش با كسى كه مى آيد رفيق است و با آنكه مى رود براذر
كەچىي سىوزى، يا خولوره ايشر يا اوشاغىدە گىرجى سۇزۇ، يا دلىدىن انىشىت، يا اوشاغىدان حرف راست را با از ديوانه
بىشىو باز بېچە

كەلۈخ قوملىق ايلىيماخ، قانلۇغلو اللې گلدىك قوهوملىق اىليلەيىك، قانلىقلى اولدوق آمدىم فامىلى كىيم كار به خونىزى
كشىد

گەلي قاشىنىي قىرىه، گىوزىنىي جخاردى گلدى قاشىنىي قايىرا، گۈزۈنۈ جىخاردى آمد ابروش را درست كند جىشمىش را هم
در آورد

كۈنى قالمىي دار قاپۇرە كۆتو قالمىش دار قاپىدا نىش در بىن در تىڭ كېر كرده

كوري يوخدى كە كەھنى اولە كورو يوخدوركى كەنلىكى اولا كورناراد كە كەن داشتە باشد

گولەم يوخدى، ابوزن جوخدى گۈلۈم يوخدور، اوزەن جوخدور استخىرنىست والا شناڭر زىياد است

كىچ كىلمى، ايسىيۇ تىز كېيە كەنچ كەلمىش، اىستەپەر تىز كەنە دىر آمەد مەكىخواهد زود بىرۇد

كىوز كىوز ايلىيماورى كۆز كۆز ئالەپىرىدى چىشم مى گىردى منظر است

كىوزدە غولاغە دورد برماغدى گۈزىن قولغا دۈرد بارماقدىر از چىشم تا گوش چەھار انگىشت فاصلە است

كىوزمە سو اىچەمكىيماورى كۆزۈم سو اىچەمكىيپىرىدى چىشمم آب نمى خورد

كىوزەگر سىنۇغ اوخەرە سو اىجر كوزەگر سىنۇق آخىردان بایداتان سو اىچەر كوزە كەنە كوزە شىكستە آب مى خورد

كىوزەنى غېدىي، آغا زىنىي آچدى گۈزۈنۇ قاپادىپ، آغىزىي آچدى چىشمىش رايست و دەھانش را باز كردى

كىوزو چخسىي، آرو چخىمەسى گۈزو جىخسىي، آدى چىخماسىن چىشتى در بىايد ولى اىسمىت در نىايد

كىوگىدە ياغىر بىرە، يا يىردى كىوگە؟ گۈپىن ياغىر بىنە، يا يىردىن گۈپە؟ از آسمان بە زەمىن مى بارد يا از زەمىن بە آسمان؟

لال قزو دىلىنىي نەنەسى بىلىي لال قىزىن دىلىنىي نەنەسى بىلىي زيان دختى لال را مادرش مى داند
لا لا يىلاوسە، نىيە يوخۇ آبارمياو لا لا يىلايى بىلىرسەن، نىيە يوخۇن آبارماپىرى؟ اكىر لا لا يىلايى كەنلىكى بلدى جرا خوابت نمى بىردى
لاي لاي يىلاوسە، نىيە ياتماع كەلمىي باو لاي لاي بىلىرسەن، نىيە ياتماعنىن كەلمەپىرى؟ لا لا يىلايى بلدى جرا خوابت نمى بىردى
لiliاجە باج ورمر لىيلاجا باج وئىرمى باج بە لىلاج نمى دەد

مال گىيىر بى يانە، ايمان مىن يانە مال گىنەر بىر يانە، ايمان مىن يانە مال بە يكجا مى رود ايمان بە هزار جا
مالوي قايم توت، غوشىنيي اوغرى سايىمه مالوي قايم توت، قوشۇسوو اوغرۇ سايىما مالت نا محكىم نگە دار نا بە ھەمساپىھ
ات تەھەت دردى نىزى

مفت طناف دوشىسى كىرنه، اوزىنىي بوغر موفت اىپ دوشىشىسە كىرنه، افزوونو بوغار طناب مفت كېرىش بىايد خود را حەفە
مى كىد

مفت طنافنە ايوزنىي بوغر موفت اىپسىن افزوونو بوغار با طناب مفت خودش را دار مى زىند
مفت مال باش سىدىرى موفت مال، باش سىنىدىرار مال مفت سەرمى سكىنى؟
منم آنمەنە باغلاو خان آتى قىدەنە منىم آتىمى باغلا خان آتى قاتىنا اسب مرا هەم بىش اسب خان بىندىد

مه نمه دیام، ته می بیرم نمه جالاو من نمه دئیرم، تیوروم نمه جالیر من جه می گویم طنورم جه می نوارد
مه نل مه تل ماننه، شیطان مینی آنه متل متل مانینا، شیطان میندی آتینا شیطان به اسبیش سوار شد شعری که در
هنگام قصه گویی و بازی می خوانند

نفه سی ایسی یرده چه خاو نفسی ایسی بیزدن چیخیر نفسیش از جای گرم در می آید
نه با غده قو الو، نه کورده دینه خالو نه با غدا قوی آلی، نه کورده دنه خالو نه در باغ آلو بگار بماند، نه بکرد خالو بگو
نه نه ره بیهین سیوتی، برننه توکدی نه دن بیهین سوتو، بوروندان توکدو شیری که از مادرش خورده بود از دماغش ریخت
نه نه سی امجه ینی ره که سی نه سی امجه ینی ده کسمر پستان مادرش را هم مگیرد

هامی چخدی جراغ چیمه هامی چیخدی چیراغچکیا همه اش به جراوغدار رسید
هر با غو بیر چغالی وار هر با غین بیر چاقالی وار
هر که کور اولی، کور او غلی اولمز هر کیم کور اولا، کور او غلو اولمار هر کس کور شد کور او غلی قهرمان ملی خلق
ترک نمکشود
هر کیمسه نو بی دردی وار، دیرمانچی نو سو دردی وار هر کیمسه نین بیر دردی وار، دیرمانچکنین سو دردی وار هر
کسی مشکلی دارد مشکل آسیابان آب است
هر کیمسه به آغزدی، سنه قولاغدی هر کیمسه به آغزدی، سنه قولاقدیر برای هر کس اگر دهان بود، برای تو گوش بود
هر گولو، بی غوخوسی وار هر گولون، بیر غوخوس وار هر گلی بوبی داره
هر نا غره او تردی انشاغسز، بیجه جفت دوغدی دشافتیز هر نه قدر او توردو او شافسیز، بیر جه ایکیز دوغدو
داشافتیز هر چه بدون بچه ماند آخرش بک جفت دختر زایید
هر بولی بیجه بولجی بیلی هر بولو بیر جه بولجو بیلر هر راهی را ره روی می شناسد
هر بیمه نو، بیجه بیهین واری هر بیمه نین، بیر جه بیهنه نو هر کس که بخور باشد بک بخور دارد
هم آخرده بوری، هم توروه ره هم آخردان بثیر، هم توریادان هم از آخره می خورد و هم از توره
هم یاغله، هم داغله هم یاغلی، هم داغلی، هم روغن دار هم داغدار

وای او ناخوش حالنه، ایشی دویشیسی یاسینه وای او ناخوش حالینا، ایشی دوشیسون یاسینا وای به حال مریضی که
کارش به سوره یاسین بیافتند

یاخچیلوع هیج وقت اینمهز یاخچیلیق هنچ واحت اینمز خوبی هیچوقت کم نمی شود
یاخچیلوعدی النو گلمهیه؟ یاخچیلیقدیر الیندن گلمهیه؟ خوبی است که از دستت نیاید؟
یاخچی و یامانی بیلمز یاخچی و یامانی بیلمز خوبی و بدیش را نمی داند
یاغ کییر یاغ او سنه، یارمه غالی واویلا یاغانه یاغ کنده ریا یاغ او سنونه، یارما قالار واویلان روغن روی روغن می آید و گندم
نیمکوب در حسرت می ماند
یاغ وارو، سورت اوز جات قجووه یاغ وارین، سورت اوز جات قیچیوا اگر روغن داری به ترک پای خودت بمال

باین همیشه یامان اولی یانان همیشه یامان اولار کسیکه براي دیگران می سوزد همیشه متضرر می شود

برک اولنه، سقر سقر گیزونه گوري يندر برک اولاندا، سیغیر سیغیر گوزوندن گورمر زمین که سخت باشد کاو نر از جشم
کاونبر بغل دستی اش می بیند

یری کنگرو، آتی لنگر ینلی کنگری، آندی لنگری، کنگر خورد و لنگر انداخت

یکه سو توکی، کوجی سهره نی ینکه سو توکه، کیچیک سورونه، بزرگ آب می ریزد، و کوچکتر سر می خورد

یکه یکه لوع ایله‌سی، تا کوجی احترام‌کننی توت‌سی ینکه نیکه لیک ائله‌سین، تا کیچیک احترام‌کننی توتسون بزرگ باید
بزرگی کند تا کوچکتر احترامش را بگیرد

یه که لقمه آرمی بوغر ینکه لوقما آدامی بوغار لقمه بزرگ آدمی را خفه می کند

بول گینه و داش ده دینه معلوم‌منی بول گنده‌نده و داش دا دینه معلوم‌دور موقع راه رفتن و به سنگ خوردن معلوم است

بیدی چاییه ورسی، توپوزی یاش اولمر ینددی چایا وورسا، توپوزو یاش اولماز به هفت آب بزند زانویش خیس نمی شود

يهودی دیبر قروان اولم مسلمانو آخر عقلنه یهودی دیبر قوربان اولوم مسلمانین سون آخر عقلینه یهودی می گوید
قریان آخر عقل مسلمان بروم

بولدوزی دویشمی سو ایوزنه اولدوزو دوشموش سواوزونه ستاره اش روی آب افت